

de la segona meitat del segle XIX i la seva crisi i desaparició durant els primers decennis del segle XX. L'estudi inclou capítols particulars dedicats a empreses i industrials de Lloret, a la participació de lloretencs en els debats sobre els aranzels de sortida dels taps, a les institucions i associacions aparegudes a l'empara d'aquesta indústria i a algunes biografies de tapers lloretencs.

Agustí M. Vilà no és un especialista en la història de la indústria surotapera. Ell mateix indica en la introducció que el seu propòsit era fer un estudi sobre les activitats industrials de Lloret de Mar, però que l'enorme volum d'informació que ha recollit l'ha obligat a dividir aquest projecte en diferents llibres que té previst anar publicant els propers anys. Tot i així, ha pogut ser testimoni del que els estudiosos d'aquesta indústria hem pogut captar des de fa temps: la necessitat d'anar a buscar les fonts

d'empreses (o de particulars: industrials, comerciants, comissionistes...) per poder tenir una idea més correcta del desenvolupament del negoci. Les dades que ens faciliten els arxius municipals són molt vàlides, però parcials; queden molts aspectes sense possibilitat d'anàlisi. I a més, pel que fa al llibre que ens ocupa, ha tingut el problema que per analitzar les diferents empreses i industrials (i intermediaris: el cas de Josep Moré i Crosas) que apareixen en diferents capítols del llibre, s'ha hagut de recórrer a llibretes de notes o de correspondència. La manca de fonts comptables ha impedit a l'autor quantificar correctament les activitats comercials de les empreses que esmenta. D'aquesta manera, el capítol dedicat a l'empresa Pujol Hnos. y Cía, una de les empreses lloretenques més importants de l'època, s'ha hagut de realitzar a partir de dades disperses i dels fons de l'empresa Arxer Hnos. y Cía, resultat del canvi de nom i de socis de l'anterior empresa que va tenir lloc el 1906, la qual cosa dóna com a resultat una visió amb excessives referències anecdòtiques i molt poc articulada. En canvi, són molt apreciables, fonamentalment pel seu vessant quantitatiu, el capítol dedicat a l'empresa Ball'latinas, Comas y Cía, compradors i preparadors de suro portu-

gües (manquen estudis que ens parlin dels industrials tapers catalans que van anar a comprar suro a Portugal durant la segona meitat del vuit-cents); les dades d'unes llibretes de producció del taper Josep Moré i Vidal (1865-1889), i els capítols dedicats a l'empresa Arxer Hnos. y Cía (venedors de taps a l'Havana i a Alemanya i el centre d'Europa) i a Josep Moré i Crosas, comissionista i venedor de suro i taps. Agustí M. Vilà s'ha entretingut a buidar pacientment totes les dades de vendes de taps i carracs d'aquestes empreses i transcriure-les al llibre.

El principal encert del llibre és, precisament, el seu vessant quantitatiu: la facilitació al lector de les dades sobre la base de les quals ha elaborat l'estudi. A més de transcriure totes les vendes de taps que ha pogut localitzar, l'autor ens proporciona totes les referències sobre el suro existents a l'amillarament de 1879 i, en uns extensos apèndixs, totes les dades que hom pot trobar sobre aquesta indústria a l'Arxiu Municipal de Lloret de Mar: matrícules de la contribució industrials, tapers indicats als padrons d'habitants i alguns textos de l'època.

Així, hem de valorar molt positivament l'estudi d'Agustí M. Vilà, aparegut en un bon any per a la història de la indústria surotapera a Catalunya, ja que la seva aparició ha estat paral·lela a la de dos estudis

locals sobre aquesta indústria a Palafrugell i a l'Alt Empordà nord-occidental que ens permeten tenir una visió molt més exacta del que representa la implantació d'aquesta indústria a les nostres comarques.

Joaquim Alvarado

156 jaciments arqueològics

Tarrús i Galter, Josep.

Poblats, dòlmens i menhirs. Els grups megalítics de l'Albera, serra de Rodes i cap de Creus

(Alt Empordà, Rosselló i Vallespir oriental).

Diputació de Girona.

Girona, 2002.

950 pàgines, 387 figures i fotografies.

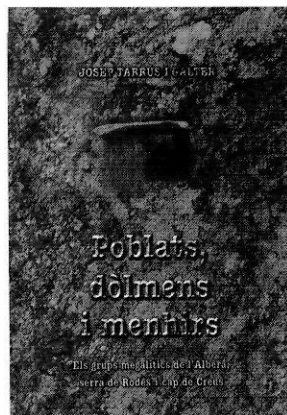
El període històric que comprèn del 4000 al 2000 abans de Crist és una de les etapes més interessants de la nostra prehistòria recent. És en aquest període que les primeres comunitats pageses, ja plenament consolidades, coneixen un seguit de canvis que afecten profundament les seves estructures socials, econòmiques i ideològiques. Aquests canvis es reflecteixen en aspectes tan diversos com un important augment demogràfic, que permet que per primer cop s'ocupi intensament tot el territori; la implantació del ritual d'enterrament col·lectiu, amb la utilització d'una gran quantitat i diversitat de llocs funeraris, i singularment dels

- FÀBREGA, Xavier; HOMS, Ramon. *El misteri de Quintaforca*. Barcelona: Barcanova, 2003. 184 p.
- FARRIOL, Jaume. *El món des de la vall del Tenes*. Barcelona: Mediterrània, 2003. 176 p.
- GIRALT-MIRACLE, Pau. *Visions panoràmiques de les comarques gironines*. Girona: Fundació Caixa de Girona, 2003. 84 p.
- GRANELL NOGUÉ, Glòria. *Prudenci Bertrana: els primers passos de l'artista*. Girona: Ajuntament, 2003. 256 p.
- GRAS, Jaume. *La Cerdanya: Històries i paisatges*. Barcelona: Viena, 2003. 81 p.
- GRAU, Anna. *Endarrerir aquesta gent*. Barcelona: Columna, 2003. 248 p.
- ILLAS, Edgar. *El gel de bany sobre l'esponja*. Barcelona: Columna, 2003. 154 p.
- La innovació docent a la Universitat de Girona*. Girona: UdG, 2003. 223 p.
- Memòria 1997-2002. Institut de Química Computacional*. Girona: UdG, 2003. 145 p.
- NADAL, Mar [coordinació]. *Habitatges a la Fosca: propostes per a una nova ordenació / Dwellings in La Fosca: proposals for a new planning*. Girona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2003. 75 p.
- PABLO, Moisès de. *Segle XXI*. Tarragona: El Mèdol, 2003.
- PAGÈS JORDÀ, Vicenç; PUIG, Jordi. *El Baix Empordà*. Barcelona: Triangle Postals, 2003. 290 p.
- PLUJÀ, Arnau. *Llançà al segle XVII*. Girona: Brau, 2003. 346 p.
- PUNSETÍ I PUIG, Daniel; SABATER I SELRÀ, Daniel. *A peu pel Baix Empordà: 20 itineraris de senderisme entre garbí i tramuntana*. Barcelona: Cossetània, 2003. 157 p.
- RIERA I PAIRÓ, Albert. *La Senyoria episcopal de Bàscara i l'organització de l'espai (1055-1302)*. Figueres: Institut d'Estudis Empordanesos, 2003. 311 p.
- ROVIRA, Teresa; TERRADAS, Robert. *Arcadi Pla i Masmiquel*. Girona: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, 2003.

sepulcres megalítics; l'inici de la metal·lúrgia, ja vers el final del període, etc.

Josep Tarrús ens presenta en aquesta voluminosa obra els resultats de 25 anys de constants treballs de documentació i recerca arqueològica al voltant dels abundants vestigis dels grups humans que van viure just en aquest període a l'extrem nord-oriental de Catalunya. En aquest extens treball, que constitueix la seva tesi doctoral, l'autor ens explica tots els detalls coneguts de cada un dels 156 jaciments arqueològics que inclou, i on trobem algun poblat, un gran nombre de sepulcres megalítics i diversos menhirs i roques amb gravats. Josep Tarrús, però, no es limita a fer un inventari o un corpus, sinó que utilitza aquestes dades per apropar-nos al paisatge d'aquella època, a les característiques de les pràctiques funeràries d'aquelles comunitats, a la seva estructura social, les seves formes d'ús del territori, etc. El treball, molt ben editat, es completa amb un important suport gràfic i amb diversos apèndixs on es recull una ampla bibliografia (on potser trobem a faltar referències d'autors de l'àmbit anglosaxó), la relació del conjunt de jaciments estudiats o un índex de les il·lustracions.

Estem davant d'un treball extens, redactat en un excel·lent català, que reflecteix perfectament el nivell de la recerca arque-

ològica sobre la prehistòria recent a casa nostra, amb tot el que s'ha avançat i de la manera que això s'ha fet en aquests darrers 25 anys i que, per tant, també reflecteix les mancances que encara tenim.

El treball de Josep Tarrús constitueix, sens dubte, una important aportació al coneixement de la prehistòria recent a casa nostra. Per moltes raons, com la quantitat d'informació que inclou o la quantitat d'aspectes que tracta, esdevindrà un llibre de referència per als especialistes, però també és un llibre que pot interessar un públic molt més ampli, ja que pot ajudar el lector no especialitzat a acostar-se amb un llenguatge planer a les comunitats humanes que van construir i utilitzar un dels elements del passat que més han influït en molts aspectes del nostre imaginari col·lectiu, els sepulcres megalítics.

Xavier Clop García

Schubert a quatre mans

Carlos Lama & Sofia Cabruja.
Schubert (Fantasia in F Minor) – Brahms – Dvorák
CD, KNS Classical, Four hands piano series, 2002.

És innegable que les interpretacions del duet de pianistes gironins Carles Lama i Sofia Cabruja a quatre mans desprenen una química especial. Amb una ja considerable trajectòria a les espatlles, com a professors (al conservatori Isaac Albéniz de Girona) i també com a duet estable des de fa quinze anys, Lama i Cabruja ens ofereixen ara la seva visió particular d'obres de Schubert, Brahms i Dvorák, tot seguint una línia discogràfica coherent que continua, almenys fins aquest moment, essent fidel a Schubert i Brahms.

La *Fantasia en fa menor D. 940* de Schubert, que ha format part del seu repertori durant força temps, la trobem a les seves mans madurada i amb una sonoritat plenament inserida en l'ambient schubertià, d'elegància i seducció, que troba els seus millors moments en el conegut tema de l'*allegro molto moderato* i en el relleu que prenen els diversos temes, tant quan apareixen al primer com al segon piano, fet que ens corrobora la competència i el saber-se escoltar dels intèrprets.

La predilecció de Brahms per les variacions hi és representada per *Variacions*